

DOCUMENTATIE

Christelijke tolerantie en P.C. Hooftprijs

'Mag en moet ik als minister uitmaken of hij zondig is?' In 1969 reikte minister Klompé de P.C. Hooftprijs uit aan G.K. van het Reve. Over haar gevoelens daarbij schreef zij op 8 oktober dat jaar een brief aan dr. Buskes. Deze brief is eerder gepubliceerd in: Dr. J. de Bruijn (red), Brieven aan Buskes; een keuze uit het archief van dr. J.J. Buskes, uitgave Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden), Amsterdam 1990. De brief raakt de kern van christen-democratie en cultuurbeleid.

Hooggeachte dr. Buskes,
Met excuses voor de vertraging kom ik terug op uw brief van 31 augustus, waarin u uw verontrusting uitspreekt over de toekenning van de P.C. Hooftprijs aan Van het Reve.¹

Ik kan uw verontrusting begrijpen en daarom wil ik proberen een antwoord te geven.

Problemen als deze vormen de moeilijkste waarmee ik als minister te maken heb en ik neem hen niet licht. Voel mij als lid van de regering mede verantwoordelijk voor het morele peil van onze bevolking.

Ter oriëntatie zend ik u enige bijlagen.

Allereerst mijn discussie met senator Algra waarin de problematiek in het algemeen is gesteld. Daarnaast hetgeen ik bij

de uitreiking heb gezegd en tenslotte de beantwoording van Kamervragen. Door een en ander zal u al iets duidelijker zijn hoe ik probeer deze vraagstukken te benaderen. Uit mijn rede ziet u dat ik zelf geworsteld heb met deze decisie, maar uiteindelijk duidelijk positief heb geoordeeld. Mijns inziens heeft de schrijver een persoonlijkheidsstructuur die geheel afwijkt van de gebruikelijke in onze samenleving. Hij is een in hoge mate kwetsbare, overgevoelige en naar zijn eigen mening decadente figuur. De vraag is: hebben ook dezen in onze maatschappij recht op erkenning.

Als minister moet ik criteria aanleggen, zoals neergelegd in mijn discussie in de Eerste Kamer.

Persoonlijke smaak komt daar niet bij te pas, en deskundigheid om te oordelen over het literaire niveau van het werk is ter beoordeling van een competente jury. Ik was er mij van bewust dat het werk van Van het Reve voor velen in den lande schokkend en kwetsend is. Ik heb er, zoals u uit mijn rede ziet, zeer kritisch zijn pleitrede op nagelezen. Mijn conclusie bevestigd door de rechter; hier is geen godslastering.

1. Op 26 augustus 1969 had minister Klompé op het Mui-der slot de P.C. Hooftprijs-1968 uitgereikt aan G.K. van het Reve, nadat deze nog in 1966 was vervolgd (maar in hoger beroep vrijgesproken) wegens godslastering (het z.g. ezelsproces).

tering in het spel, maar eerlijke reacties van een overgevoelig mens met een geheel afwijkende structuur. En dan komt bij mij een ander element aan de orde, namelijk dat wij leven in een pluriforme maatschappij en dat het mensdom en dus ook u en ik, vanuit ons pogen authentiek christen te zijn in deze wereld, ruimte moeten laten aan vormen, ook al zijn die niet de onze. Dat is een zaak van christelijke tolerantie. Dat kan alleen als de overtuiging aanwezig is, dat het niet om een kwetsend spel, maar om een eerlijke hoewel afwijkende opvatting gaat.

Zo kwam ik tot mijn besluit.

U zegt: U gaf daarmee absolute voor zijn zonden. Mag en moet ik uitmaken als minister of hij zondig is? Ik meen van niet. Dat laat ik over aan de schepper. De prijs geeft aan dat zijn werk *litterair* van grote betekenis is. Het is een – op zichzelf genomen belangrijke – bekroning van zijn letterkundig werk, doch niet van zijn levensstijl of levenswijze. Zie ik het goed, dan hecht u een te *absolute* waarde aan deze prijs-toekenning. Een sanctionering van zijn denken is slechts indirect het geval, n.l. door het aanvaarden dat de uiting van volkomen van het normale patroon afwijkende gedachten de ruimte moet krijgen. Ook spreekt u van het geven van een 'imprima-

tur'. Dit gaat mij veel te ver; er is hier toch geen sprake van een *uitgave* waar ik mijn 'nihil obstat' aan zou hebben gegeven. Terecht veronderstelt u overigens dat ik niet gelukkig was dat Van het Reve het nodige vond aan het slot van zijn overigens waardige toespraak het gedicht 'Leve de Marine' voor te lezen. Dat hij bij de uitreiking meende mij een kus te moeten geven, heb ik daarentegen ervaren als een spontaan gevoelsgebaar zijnerzijds, waarop ik alleen maar op de meest natuurlijke wijze kon reageren. Ook hier speelt de menselijkheid weer een grote rol. Ik had deze man ernstig gekwetst als ik iets anders had gedaan, i.c. een draai om zijn oren geven, want een tussenvorm was er niet.

Uw brief was niet voor publicatie geschikt schreef u. M.i. mijn antwoord ook niet. Al heb ik U misschien niet overtuigd, ik hoop wel dat u uit mijn brief opmaakt dat ik deze zaak met ernst heb behandeld en het vraagstuk van de tolerantie mij zeer bezig houdt. Als deze brief aanleiding geeft tot reactie dan ben ik graag bereid met u over deze zaken eens een gesprek te voeren. Met vriendelijke groeten, M.A.M. Klompé.

Rectificatie

In het artikel 'Nederland, quo vadis' van mevrouw dr. M.E. Beck in Christen Democratische Verkenningen van november 1990 is een aantal storende fouten terechtgekomen. In de derde alinea op pagina 430, moet in de zin 'De volksvertegenwoordigers zijn nu in meerderheid *of* mensen die zich bedienen van politieke partijen ...' het woordje *of* vervallen. In de vierde alinea op pagina 433 moet in de zin 'Op partijniveau ziet men *hoog* aanzetten tot een eigen ideologie' het woord 'hoog' vervangen worden door '*hoogstens*'. Op pagina 435, een na laatste alinea staat: 'Niets hoeft de overheid overigens te beletten bij te springen waar dit wenselijk of nodig is om compenserende voorzieningen'. Het woord '*om*' moet worden vervangen door '*met*'.

De eerste regel op pagina 432 heeft als toevoeging gekregen 'ook al deugde de inhoudelijke beleidsvoorbereiding'. Deze toevoeging is onjuist. Hier werd namelijk juist gesproken over de gevolgen van het ontbreken van een deugdelijke inhoudelijke beleidsvoorbereiding.

De Redactie